

Отримано: 10 квітня 2018 р.

Прорецензовано: 29 травня 2018 р.

Прийнято до друку: 1 червня 2018 р.

e-mail: lolita_muzannar@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-2(70)-151-155

Музаннар Л. М. Арабомовний політичний дискурс: характерні риси та специфіка. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 2(70), червень. С. 151–155.

УДК: 81.411.21:81.42:32

Музаннар Лоліта Мохамадівна,
аспірантка кафедри мов і літератур Близького та Середнього Сходу,
Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АРАБОМОВНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС: ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТА СПЕЦИФІКА

У статті розглянуто різні підходи щодо розуміння самого поняття «дискурс» та його особливостей. Також у цій науковій розвідці було подано та проаналізовано новітні наукові дослідження з питань політичного дискурсу, а також його основні характерні риси і функції. Окрім цього, у статті оглянуто основні тенденції та специфіку сучасного арабомовного політичного дискурсу.

Ключові слова: дискурс, арабомовний політичний дискурс, текст, комунікація, глобалізаційні процеси, ментальність, міждисциплінарність.

Музаннар Лоліта Мохамадівна,
аспірантка кафедри Близького Востока,
Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АРАБОЯЗЫЧНЫЙ ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС: ХАРАКТЕРНЫЕ ЧЕРТЫ И СПЕЦИФИКА

В статье рассмотрены различные подходы к пониманию самого понятия «дискурс» и его особенностей. Также в статье были поданы и проанализированы различные научные исследования по вопросам политического дискурса и его основные характерные черты и функции. Помимо этого, в статье рассмотрены основные тенденции и специфика современного арабского политического дискурса.

Ключевые слова: дискурс, арабоязычный политический дискурс, текст, коммуникация, глобализационные процессы, ментальность, междисциплинарность.

Lolita Muzannar,
Postgraduate student of the department of Middle East Studies,
Institute of Philology Taras Shevchenko National University of Kyiv

ARABOPHONE POLITICAL DISCOURSE: FEATURES AND SPECIFICS

Different approaches to understanding the concept of “discourse” and its features are considered in this article. Also in this study both of classical works on topics of a political discourse, among which ones we can mention the works of the Dutch scientist T. van Dyke, the French scientists R. Bart and M. Foucault and especially the works of one of the most famous representatives of the “Frankfurt School” Y. Habermas, and the recent studies on the Arabophone political discourse, in particular the scientific article of the Arab scholar from the University of Jordan V. Abdulay, as well as the latest publications by J. El-Ansari, devoted to the specifics of Arabophone political discourse and its dominants are analyzed. In addition, during the writing of this article, we have reviewed and analyzed sociological data and studies that have been carried out in the Arabophone countries on the basis of population surveys over the past decade. They helped us to identify the main characteristics and specifics of the Arabophone political discourse. In our study, we found the following tendencies of Arabophone political discourse: 1) the modern Arabophone political discourse is characterized by a religious brightness; 2) the dominance of the formal component over semantic is observed in the Arabophone political discourse, that is, the the explicit antagonism between the concepts of “word” and “action” is represented; 3) the tendency to theorizing is inherent in the Arabophone political discourse, hence the excessive enthusiasm of using various artistic means, in particular metaphors, the Qur’anic quotations, and sometimes complicated grammatical clauses in the political speeches are noticed.

Key words: discourse, Arabophone political discourse, text, communication, globalization processes, mentality, interdisciplinarity

Постановка проблеми та актуальність дослідження. У зв’язку зі значним розвитком та поширенням у світі глобалізаційних процесів та інформатизації суспільства, наразі перед нами постає питання щодо вивчення впливу цих феноменів на думку та свідомість як окремої особистості, так і всього суспільства в цілому. Цей вплив здійснюється через різноманітні сфери діяльності людини, зокрема через ЗМІ, рекламу та, особливо, через політичну сферу. Інструмент впливу на суспільну думку та свідомість у політиці слід розглядати перш за все через призму політичного дискурсу, який нині постає одним із найактуальніших аспектів як у галузі лінгвістики, так і в інших науках. У цьому контексті необхідно звернути особливу увагу на мову та мовлення, як на одну із фундаментальних складових процесу впливу на людську свідомість. Нині сучасних лінгвістів цікавить проблема дослідження спроможності мовленнєвого акту у межах політичного дискурсу здійснювати вплив політиками на реципієнтів задля досягнення своїх певних прагматичних цілей – отримання влади та підвищення статусу. Феномен політичного дискурсу ми спостерігаємо щодня, оскільки не можемо стояти осторонь політичних подій у світі, суть яких – це постійна боротьба за владу та розподіл сфер впливу. Ці прагматичні цілі не можуть бути досягнуті без мови, тому вона стає посередником між окремою особистістю та оточуючим її зовнішнім світом. Вплив політиків на свідомість їхньої цільової аудиторії має міждисциплінарний характер та вивчається у межах такої дисципліни як *лінгвопрагматика*. Явище політичного дискурсу може розглядатися у декількох аспектах: *лінгвістичному*, де політичний дискурс може ототожнюватися із поняттям *текст*, тобто сукупність мовних знаків на позначення певних понять, при цьому вчені не

можуть не зважати на «фонові елементи» – ті різні культурні феномени, що побутують в світі інтерпретатора; *психолінгвістичному* – в основі якого лежить вивчення імпліцитно та експліцитно виражених політичних цілей мовця; *індивідуальному (суб'єктивному)* рівнях – розкриття та оцінка суб'єктивних думок автора політичного дискурсу. Таким чином, політичний дискурс постає необхідною складовою та рушійною силою суспільного розвитку, тобто носить соціальний характер[4]. Актуальність дослідження явища політичного дискурсу, зокрема арабомовного, обумовлена потребою в його детальнішому науковому висвітленні та інтерпретації залежно від контексту. Окрім цього, ще й дотепер немає однастих думок вчених щодо розуміння самої дефініції політичного дискурсу. Оскільки політичний дискурс – явище, яке стоїть на перетині різних дисциплін, то до його висвітлення вдаються представники різних наукових кіл, виокремлюючи при цьому той аспект, який є дотичним до специфіки їхніх наукових інтересів.

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями та аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомо, що біля витоків з теорії політичного дискурсу стояли представники британських філософських студій 50-тих років ХХ ст., в основі їхніх досліджень лежав лінгвістичний контекст в описі явища політичного дискурсу. Серед класичних доробків з цієї тематики можна відзначити праці нідерландського вченого Т. ван Дейка, французьких науковців Р. Барта та М. Фуко, представника «франкфуртської школи» із соціально-критичного аналізу Ю. Габермаса; серед утворюваних вчених, які займалися вивченням цієї проблематики, можна назвати О. Шейгал, М. В. Льбіна, Г. Почепцова. Питанням теорії арабського політичного дискурсу цікавилися такі вчені, як: С. Кутб, А. Ансарі, В. Абдулай, М. Дж. Ель-Ансарі, Х. Баракат, А. Абдулай та інші. У цій статті було проаналізовано також останні дослідження у галузі арабомовної політичної дискурсології, зокрема наукову статтю арабського вченого з Йорданського університету В. Абдулая, а також новітні публікації Дж. Ель-Ансарі, присвячені специфіці арабомовного дискурсу та його домінантам. Окрім цього, у ході написання цієї статті ми ознайомилися та проаналізували соціологічні дані та дослідження, що були здійснені на теренах арабомовних країн на основі опитувань населення за останнє десятиліття. Саме вони й допомогли нам виявити основні характеристики та специфіку арабомовного політичного дискурсу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Загальною проблематикою та метою цієї статті є: 1) ознайомлення та аналіз різних підходів щодо розуміння самого поняття «дискурс» та його специфіки; 2) детальне ознайомлення та аналіз останніх здобутків провідних арабомовних науковців у дослідженні феномену політичного дискурсу; 3) огляд та аналіз основних тенденцій та специфіки сучасного арабського політичного дискурсу на основі соціологічних опитувань населення за останнє десятиліття.

Новизна та загальнонаукове значення. Новизна цієї наукової розвідки полягає у тому, що у ній вперше ретельно проаналізовано саме іноземні джерела стосовно реалій арабомовного політичного дискурсу на базі новітніх соціологічних досліджень. У статті також було проведено порівняльне дослідження арабомовного політичного дискурсу із західним та визначено їхні основні відмінні характеристики. Важливість та загальнонаукове значення подібних досліджень визначається особливою увагою сучасних лінгвістичних студій на функціонально-прагматичних аспектах окремих лексичних одиниць у різноманітних текстах, що належать до галузі політичного дискурсу, зокрема арабомовного політичного дискурсу.

Викладення основного матеріалу. Поняття «дискурс» вельми багатогранне та поліфункціональне, яке у перекладі з латини дослідно означає «розмова, аргумент, логічне пояснення», а вже згодом це поняття фігурувало в інших європейських мовах у значенні «публічний виступ, мовлення». Ще Арістотель [1] наголошував на тому, що дискурс базується на трьох основних складових:

1) *етосі*, тобто суспільній етиці; 2) *патосі*, тобто симуляції популярного почуття; 3) *логосі*, тобто на певній логічно вибудованій доктрині. Отже, давньогрецький вчений вважав, що базисом дискурсу є чітке співвідношення між логікою, граматикую та різними художніми засобами мови.

Пізніше поняття «дискурс» стало вживатися як синонім до слова «текст». Нині ж «дискурс» означає певну галузь діяльності людини, систему логічно вмотивованих та взаємопов'язаних понять та інтерпретацій дійсності, що мають знакову систему. Природньо, що в основі будь-якого дискурсу лежить мова та міжособистісний контакт або комунікація. Е. Бенвеніст, один із авторів теорії дискурсу, розрізняє поняття «текст» та «дискурс». Тексту, за Бенвеністом, притаманні загальність та об'єктивність, сухість та лаконічність оповіді, тоді як поняття «дискурс» означає живий контакт адресанта зі своєю цільовою аудиторією, тобто акт комунікації [3, с.276]. Один із представників критичного аналізу, німецький філософ, Ю. Габермас, вбачає у дискурсі комунікацію особливого різновиду, специфічний діалог, у межах якого відбувається об'єктивний аналіз дійсності. У семіотичі прийнято розглядати дискурс як «знакову систему, в якій відбувається модифікація семантики і функцій різних типів мовних одиниць і стандартних мовленнєвих дій» [6, с.5]. Г. Кук вбачав у дискурсі поєднання і взаємодію тексту і контексту. Французький філософ М. Фуко розглядає дискурс, як: «вербальний семіотичний процес та соціально обумовлена організація мови, своєрідна парадійність, синтез «вже сказаного» і «ніколи не сказаного» [9]. Тобто, як ми бачимо, визначальним елементом будь-якого дискурсу виступає акт комунікації, виражений в усній або письмовій формах, контакт. Відповідно, тематика комунікативного акту визначатиме специфіку самого дискурсу. Так, нині можна розглядати політичний дискурс, релігійний дискурс, науковий дискурс, дискурс влади тощо. Відповідно, поняття «дискурс» може розглядатися у більш широкому контексті, як інструмент поєднання та узгодження внутрішньої ідентифікації людини із досвідом зовнішнього світу. Тоді як у більш конкретному розумінні, дискурс вбачає лінгвістичний аналіз текстів різного жанру та проблематики, залежно від сфери діяльності людини.

Якщо розглядати політичний дискурс, то перш за все не можна не згадати вислів Арістотеля про те, що «людина – це політична тварина»[1], відповідно, мова або текст мають, по своїй суті, політичну природу, а поведінка людини також є політичною, адже метою політики є організація життя людини. Відповідно, життя людини організоване політикою, обумовлюється нею.

Для початку нам варто виділити методи вивчення політичного дискурсу. Деякі дослідники, зокрема О. Шейгал, виокремлюють три методи щодо вивчення політичного дискурсу, а саме: 1) *описовий метод*, в основі якого лежить аналіз риторичних прийомів під час виступів, а також усі можливі мовні та мовленнєві інструменти та стратегії, якими може скористатися політик з метою впливу на свою цільову аудиторію; 2) *критичний метод*, тобто критичне дослідження соціально-

го елементу, експліцитно вираженого у мові політика; мова тут виступає як інструмент для досягнення влади та впливу на маси; 3) *когнітивний метод*, який уможливує у контексті дескриптивного аналізу структурних елементів власне дискурсу моделювати структурні складові у свідомості учасників політичного дискурсу [6].

Таким чином, матеріалом для дослідження політичного дискурсу стають промови політиків та політичних оглядачів, регламенти та програми політичних організацій, статті в ЗМІ, експертні висновки політологів тощо. О.Шейгал вважає, що політичний дискурс являє собою один із різновидів інституційного спілкування, яке є, на думку дослідниці, статусно-орієнтованим на відміну від міжособистісного спілкування. Тому ми не можемо не погодитися з її думкою про те, що: «будь-який матеріал у ЗМІ, в якому йдеться про політику і автором якого є політик, або якщо він адресований політику, слід вважати політичним дискурсом» [6, с.24]. Таким чином, головними учасниками політичного дискурсу стають, з одного боку, представники політичних інституцій та представники мас, з іншого. Зрозуміло, що політичний дискурс не може реалізовуватися без взаємодії з іншими видами дискурсів: юридичним, художнім, науковим, дискурсом ЗМІ, тощо. Окрім інституційності, однією із найголовніших ознак політичного дискурсу є його неоднозначність та смислова розмитість, фантазмагоричність. Оскільки спілкуванню між представниками влади та мас притаманна певна дистанційність, то тут можна говорити ще про наявність постійних суперечок та непорозумінь. Шейгал влучно зазначає, що: «І хоч у сучасному політичному дискурсі дистанція між лідером і масами руйнується завдяки ЗМІ, політичний дискурс тяжіє до авторитарності» [6, с.42]. Щоб зменшити наявну прірву ЗМІ виступають як посередник у відносинах між політиками та народом. Як ми бачимо, феномен політичного дискурсу є вельми широким та багатоплановим, що і визначає його міждисциплінарність.

Як уже зазначалося, політичний дискурс має дві форми вираження: усну та письмову. До усної форми належать: виступи політиків на зібраннях, на радіо та телебаченні, їхні інтерв'ю наживо в ефірах. Для усної форми характерна яскраво виражена індивідуальність, емоційність. До письмової форми належать різноманітна політична документація, а також політична реклама на стендах та плакатах. Головною рисою та відмінною характеристикою політичного дискурсу є його спрямованість до аксіоматичної системи суспільства за допомогою різних технік маніпулювання та пропаганди. Оскільки під час своїх публічних виступів політики здебільшого апелюють до таких цінностей, як демократичні свободи, рівність тощо. При цьому не рідко звертаються до такого прийому, як протиставлення, вживаючи різноманітні антонімічні одиниці. Для політичного дискурсу властиве широке використання адресантами різноманітних метафор, аби надати своїм промовам більшого ефекту та переконливості, Н. Арутюнова назвала метафору як «вирок суду без розгляду» [2, с.28].

Приміром, для політологів найголовнішим є аналіз впливу політичного дискурсу на політичний процес. У рамках філологічних студій політичний дискурс розглядається як свого роду текст з усіма його стилістичними та ідеологічними особливостями. Представники соціальної психології розглядають політичний дискурс насамперед як ефективний інструмент у досягненні політиками своїх певних прагматичних цілей. Але, незважаючи на таку величезну кількість думок щодо явища політичного дискурсу, одне можна сказати напевно: політичний дискурс – це когнітивне явище, адже у його межах відбувається відтворення та передача набутих досвіду та знань за допомогою мови. Якщо говорити про функції політичного дискурсу, то варто зазначити, що ключовими його функціями є *інструментальна* – тобто процес боротьби, отримання та збереження влади, який не може бути реалізований без мови та використання різноманітних мовних засобів та *комунікативна*, що проявляється у спонуканні реципієнтів до дій через прямі або опосередковані звернення до них, тим самим відбувається вплив на їхній психоемоційний стан. Окрім вищезазначених функцій, деякі вчені виокремлюють інші функції політичного дискурсу, зокрема:

- прогностична, тобто прогнозування майбутніх політичних подій за допомогою аналізу досвіду минулого;
- контролююча, в основі якої лежить спостереження та контроль за поширенням інформаційних потоків;
- селективна, тобто чіткий відбір з усього інформативного потоку лише необхідної частини інформації.

Деякі науковці ще окремо розглядають *магічну* функцію, яка яскраво проявляється у використанні політичними діячами молитов, клятв тощо. Варто зазначити, що ця функція якраз притаманна саме арабському політичному дискурсу, де політики задля надання більшої емоційності своїм виступам або промовам вживають різноманітні фрази з Корану. Це й не дивно, адже саме східним народом більшою мірою притаманний культ особистості, коли політичний лідер уособлює божество. Отже, можна сказати, що фундаментальною складовою політичного дискурсу є політичне маніпулювання та пропаганда, які допомагають адресантам здійснювати ефективний вплив на свою цільову аудиторію.

Для більш детального ознайомлення із проблематикою політичного дискурсу, необхідно навести три ключові види політичного дискурсу [10]:

- 1) академічний політичний дискурс, у межах якого представлені різні дидактичні доробки з політичного дискурсу;
- 2) політичний дискурс мас, представлений різними пропагандистськими, провокаційними текстами, жартами про політиків;
- 3) ідеологіко-теоретичний політичний дискурс, тобто різні тексти, підготовлені політтехнологами або іншими представниками інтелектуальних професій для політичних організацій.

Якщо розглядати сучасний арабський політичний дискурс, то перш за все треба розуміти, що йому притаманна своя унікальна внутрішня будова зі всіма особливостями. В основі цієї структури лежить: 1) формальна складова, представлена специфікою граматичних конструкцій арабської мови та їхнім поєднанням між собою (синтаксис); 2) змістова складова, що допомагає нам розкрити зміст сприйнятого. Ці обидві складові нерозривно пов'язані між собою історично, відтворюючись у ментальності народу, його системі цінностей, тобто у своєму специфічному культурному контексті. З огляду на це, можна сказати, що політичний дискурс опирається на соціальний аспект і не може існувати поза ним, виражаючись через призму певних концепцій у мові. Щоб глибше проаналізувати специфіку арабського політичного дискурсу, необхідно визначити фундаментальні ідеї у ньому, зважаючи на:

1. Соціальну структуру арабського суспільства, тобто чітко окреслену систему як соціальних складових, починаючи з індивіда, родини, племені, так і політичних: партія, нація, профспілки тощо. А також система правил та законів, що регулюють ці відносини.

2. Аксиоматичну систему арабського суспільства, приміром для соціалістичного суспільства найвищою цінністю була рівність, для капіталістичного – свобода, тоді як для ісламського – толерантність;

3. Концептуальну систему арабського політичного дискурсу: 1) поняття влади у сприйнятті арабського суспільства відрізняється від західного сприйняття, адже якщо остання тяжіє до лібералізації, то арабська – до сприяння у керівництві суспільством, тобто до більш вираженої авторитарності[7]. Тут слід зазначити про тенденцію східної думки ототожнювати процес розвитку із релігійною смиренністю та толерантністю, тоді як західна думка розглядає конфлікти як рушійну силу для розвитку; 2) концепція держави, адже ми можемо спостерігати як в неарабських країнах назва держави мала нерозривний зв'язок із історичною назвою місцевості або національності народу, який проживав у тій місцевості (римська імперія, Франція, Афіни), у той час на прикладі ісламського світу ми простежуємо чітко виражену персоналізацію у назвах держав (держави Омейядів, Аббасидів, Хашимітська держава); 3) домінування історичного контексту, що є неодмінною складовою арабського політичного дискурсу, а також незалежною від якихось особистих інтересів, тому кожна людина мусить їх поважати; 4) почуття меншwartості стосовно політичного дискурсу Заходу через усвідомлення переважання та панування західної думки над східною, а також іноді абсолютне несприйняття «західного продукту», який не відповідає особливостям арабського суспільства; 5) утвердження агресивності ідей західної цивілізації як неодмінного компонента на шляху до гегемонії; 6) відсутність технічного мислення у політичній промові, а також другорядна роль технократів у суспільстві та відносна слабкість технічного духу.

Згідно з дослідженнями вчених з американського університету стрічки новин «аль-Джазіри», а також політичних промов арабських лідерів, тематика арабського політичного дискурсу зосереджена навколо трьох основних тем: 1) єдність та братерство арабських країн; 2) арабо-ізраїльський конфлікт; 3) проблема міжнародного тероризму; 4) воєнні дії на території Сирії; 5) конфлікт з курдами; 6) іранська ядерна програма; 7) «холодна війна» між Іраном та Саудівською Аравією. Цей аналіз виявив основні ідеї, навколо яких обертається арабський політичний дискурс, серед них яскраво простежується:

- думка про утопічність щодо досягнення єдності усіх арабських країн;
- локалізація арабо-ізраїльського конфлікту;
- критика плюралізму та величезної ролі релігії у житті арабів.

Основними концепціями арабського політичного дискурсу згідно з дослідженнями арабських соціологів сучасності виступають:

– *авторитет та культ особистості*, це є однією із фундаментальних концепцій арабського політичного дискурсу, оскільки, якщо заглибитися в історію ісламської політичної думки, то ми побачимо, що влада та авторитет пророка були абсолютними, тоді як роль суспільства була опосередкованою. Законодавча влада формувалася поступово протягом декількох десятиліть років, між тим представники еліти збирали одкровення пророка, які пізніше, вже після його смерті, будуть укладені та отримають сакральний статус. Пророк, таким чином, уособлював своєю постаттю найвищий авторитет та силу в державі, а роль суспільства обмежувалася ознайомленням та розумінням цих священних текстів. Згодом з відомих історичних причин модель влади в арабській державі змінилася, перетворившись на спадкову монархію. Відповідно ці суспільно-історичні процеси не могли не позначитися на свідомості народу та сприйнятті ним лідерів та інших представників владної еліти. Нині ми спостерігаємо дві тенденції в арабському політичному дискурсі – з одного боку, беззаперечний, «батьківський» авторитет лідера, а з іншого боку – великий вплив релігійних догм. Наведемо цитату із заклику єгипетського суспільно-політичного діяча, Саїда Кутба: «побудувати королівство Боже на землі, знищити царство людських істот, вирвати владу з рук злодіїв, аби повернути її Богові, мусить бути панування Божого закону і скасування людських законів» [8, с.82-83]. Якщо порівнювати арабську політичну думку із західною, то в останній ми бачимо вагоме значення Закону, який стоїть понад усім в політичній структурі суспільства;

– *племінна свідомість*, тобто арабській ментальності притаманні менш виражені почуття індивідуалізму порівняно із західною ментальністю. Вона бере свій початок ще з ранніх бедуїнських часів, коли бедуїн не зміг би сам вижити у суворих умовах пустелі без свого племені. При цьому в арабському політичному дискурсі менш виражена марксистська класова свідомість, порівняно з пострадянськими суспільствами;

– *мілітаризм*, який особливо набув яскравого вираження з початком палестинської революції у 1967 року, тобто зі зростанням явища насильства та поширення зброї. Окрім того, арабські «ліві» почали свої заклики проти колоніалістів, тим самим посилюючи тенденцію до мілітаризму у суспільстві. Яскраво вираженому мілітаризму у суспільстві сприяв феномен т.зв. «маскулінності» в арабській культурній традиції. Він виражається в іміджі сильного, мужнього та впевненого у собі чоловіка, який наділений владою, на протигагу слабкій та безпорадній жінці;

– *політичний розвиток*, який являє собою еволюцію політичної думки на шляху до модернізації задля збереження стабільності у суспільстві;

– *громадянське суспільство*, яке постало лише наприкінці 20 століття, з розвитком ринкової економіки у суспільстві, і являє собою низку громадських організацій. Варто зазначити, що подібні організації фінансувалися загалом іноземними інвесторами. Феномен громадянського суспільства розвивався за умов демократизації в арабському світі. Хоча його зуміли досягти не всі арабські країни, зважаючи на опір меншин, а також рудимент племінних відносин у суспільстві. Відповідно, дискурс про права людини набуває яскраво вираженого елітарного характеру;

– *глобалізація*, оскільки арабський світ як частина міжнародної спільноти не могла стояти осторонь усіх світових глобалізаційних процесів, незважаючи закарбовану у ментальності арабів думку про свого історичного ворога, «західного колоніаліста». Нині ж спостерігається, як вже було зазначено вище, тенденція до централізації та «примирення» в арабському політичному дискурсі.

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Підводячи підсумок усьому зазначеному вище, можемо відокремити найважливіші специфічні риси арабового політичного дискурсу та його відмінні характеристики порівняно із західним політичним дискурсом, зокрема:

- для сучасного арабового політичного дискурсу характерна яскрава релігійна забарвленість;

- в арабомовному політичному дискурсі спостерігаємо домінування формальної складової над смисловою, тобто більш яскраво виражений антагонізм між поняттями «слово» і «діло»;
- арабомовному політичному дискурсу притаманна тенденція до теоретизування, звідси – надмірна захопленість використанням різних художніх засобів, зокрема метафор, коранічних цитат, іноді ускладнених граматичних зворотів у текстах промов тощо.

Вагомі перспективи подальших досліджень арабомовного політичного дискурсу має проблематика ідентифікації арабомовного промовця у контексті політичного дискурсу. Особливої уваги заслуговує дослідження ролі впливових арабомовних ЗМІ як посередника у тлумаченні комунікативних стратегій адресанта політичної промови. Тому, арабомовний політичний дискурс як комунікативний акт вимагає ретельних наукових розвідок, адже його компоненти стають ефективним засобом політичного впливу на маси.

Література:

1. Арістотель. Політика // Твори в 4-х томах. М., Мысль, 1983. Т.4. Переклад С. А. Жебелева
2. Арутюнова Н.Д. Метафора и дискурс / Теория метафоры. – М., 1990. – С. 28.
3. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М., 1974. – С.276.
4. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования./ И.Р. Гальперин. – М.: Просвещение, 1981. – 294 с.
5. Касавин И. Т. Проблема и контекст.О природе философской рефлексии //Вопросы философии. – 2004. – №11. – С.28.
6. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. – М.: Гнозис, 2004. – 326с.
7. Abed, Ansari. 2009. Analyse du discours politique arabe, la tyrannie, la dominance et l'absence de la vision globale (en arabe). La maison du nouveau livre.
8. Sayed, Qutb. 2009. Repères en route (en arabe). pp.82-83. Maison de Damas d'imprimerie, de publication et de distribution, Damas
9. https://www.ereading.club/chapter.php/127706/319/Gricanov_Postmodernizm.html
10. <http://journals.yu.edu.jo/jjml/Issues/vol9no22017/Nom4.pdf>